

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 18168

Tarih : 20.05.2026

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Harçlar Kanunu, Avukatlık Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Sinan ÇİFTYÜREK

Van Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Adalet
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe
Tarih: 22-5-2026	Esas No: 2/3699

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
20 Mayıs 2026
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
20 Mayıs 2026
No: 1864254

GEREKÇE

Coğrafyamızın birçok bölgesinde yoğun madencilik faaliyetleri yürütülmektedir. Ancak bu faaliyetlere yön veren temel yaklaşım, toplumsal ihtiyaçların karşılanmasından ziyade, maden şirketlerinin sermaye birikimini esas alan rant ve kâr odaklı bir anlayışa dayanmaktadır. Edirne'den Artvin'e, Siirt'ten Muğla'ya, Çanakkale'den Tunceli'ye kadar Türkiye'nin pek çok bölgesinde devam eden madencilik faaliyetleri ile yeni açılması planlanan maden sahaları; başta proje alanlarında yaşayan yurttaşlar olmak üzere geniş toplum kesimlerinin tepkisine neden olmaktadır. Söz konusu projeler; tarım alanları, meralar, ormanlar, su havzaları ve yerel yaşam alanları üzerinde ciddi tahribat riski yaratmakta, birçok bölgede ekolojik dengelerin bozulmasına, insan sağlığı açısından öngörülemez risklerin ortaya çıkmasına, geçim kaynaklarının zarar görmesine ve yaşam alanlarının geri dönülmez biçimde tahrip edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle çevre ve yaşam alanlarının korunmasına yönelik ortaya çıkan mücadeleler ve itirazlar yalnızca belirli bir bölge halkının değil toplumun ortak geleceğinin korunmasına yönelik bir hak arama mücadelesini temsil etmektedir. Bu yönüyle herhangi bir bölgede devam eden doğa ve yaşam hakkı mücadelesi esasta tüm ülke halkının menfaatini koruyan bir içeriğe dönüşmektedir.

Büyük sermaye grupları tarafından yürütülen ya da planlanan madencilik projeleri nedeniyle bölge halkı çoğu zaman şirketler ve kamu idareleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Maden sahalarındaki faaliyetler; yaşam alanlarının, tarım arazilerinin, su varlıklarının ve ekolojik dengenin korunması amacıyla köylüler, mahalle sakinleri ile doğa ve yaşam savunucuları tarafından yargıya taşınmaktadır. Ancak şirketlerin ve kamu kurumlarının sahip olduğu ekonomik ve kurumsal imkânlar karşısında yurttaşlar ciddi bir eşitsizlik içerisinde mücadele etmek zorunda bırakılmaktadır. Özellikle harçlar, bilirkişi ücretleri, keşif giderleri ve avukatlık masrafları; büyük çoğunluğu emeğiyle geçinen köylüler ve mahalle sakinleri açısından ağır bir ekonomik yük oluşturmaktadır. Çevre davalarında çoğu zaman birden fazla bilirkişi incelemesi yapılması, keşif süreçlerinin yüksek maliyetler doğurması ve davaların uzun yıllar sürmesi yurttaşların yargıya erişimini fiilen zorlaştırmaktadır. Şirketler ve kamu idarelerinin sahip olduğu mali ve hukuki avantajlar dikkate alındığında, yurttaşların bu dava süreçlerini uzun süre sürdürebilmesi giderek güçleşmekte; bu durum ise hak arama özgürlüğü önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Nitekim Anayasa'nın 36'ncı maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ile 56'ncı maddesinde düzenlenen sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının etkili biçimde kullanılabilmesi, yurttaşların ekonomik engeller nedeniyle yargı süreçlerinden dışlanmamasını gerektirmektedir. Bu nedenle çevre ve yaşam alanlarının korunmasına yönelik davalarda yurttaşların yargılama giderlerinden muaf tutulması, adli yardım mekanizmalarının genişletilmesi ve avukatlık giderlerinin kamusal güvence altına alınması hukuki ve toplumsal bir zorunluluk haline gelmiştir.

Tüm bu nedenlerle; yurttaşların çevre ve yaşam hakkı mücadelelerinin desteklenmesi, maden şirketleri ve kamu idareleriyle yürütülen yargı süreçlerinde ortaya çıkan ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi ve çevre mücadelesi yürüten yurttaşlar açısından zamanla sürdürülemez hale gelen yargılama giderlerinin kamusal güvence altına alınması zorunlu hale gelmiştir. Çevre ve yaşam alanlarının korunmasına yönelik davalarda yurttaşların harç, bilirkişi, keşif ve benzeri yargılama giderlerinden muaf tutulması; yalnızca ekonomik güçsüzlüğün yarattığı eşitsizliklerin giderilmesi açısından değil, aynı zamanda sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının korunması, çevresel adaletin sağlanması ve kamu yararının öncelenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Maddeyle, çevrenin, doğal yaşamın, ekosistemin, tarım alanlarının, su varlıklarının ve kültürel varlıkların korunması amacıyla kamu yararına açılan davalarda yurttaşların yargı harçları ile keşif ve bilirkişi giderlerinden muaf tutulması amaçlanmaktadır.

Çevre davaları yalnızca bireysel menfaatleri değil, toplumun ortak yaşam alanlarını ve kamusal yararı ilgilendiren davalardır. Ancak özellikle maden, enerji ve büyük altyapı projelerine karşı açılan davalarda yüksek harçlar ile keşif ve bilirkişi giderleri yurttaşlar açısından ciddi bir ekonomik yük oluşturmaktadır. Bu durum çoğu zaman yurttaşların dava açmasını engellemekte veya açılmış davaların sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır.

MADDE 2- Maddeyle, çevrenin, doğal yaşamın, ekosistemin, tarım alanlarının, su varlıklarının ve kültürel varlıkların korunması amacıyla kamu yararına açılan davalarda yurttaşların herhangi bir ekonomik yeterlilik şartı aranmaksızın adli yardımdan yararlanabilmesi amaçlanmaktadır.

Mevcut uygulamada adli yardım mekanizmasından yararlanabilmek için ekonomik yetersizlik şartı aranmakta; bu durum özellikle çevre davalarında yurttaşların adalete erişimini zorlaştırmaktadır. Çevre davalarında karşı tarafın çoğu zaman büyük ekonomik güce sahip şirketler veya kamu kurumları olması, yurttaşlar ile davalı taraf arasında ciddi bir güç eşitsizliği ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle çevre ve yaşam alanlarının korunmasına yönelik davalarda adli yardım mekanizmasının genişletilmesi ve avukatlık giderlerinin kamusal güvence altına alınması, yurttaşların etkili başvuru hakkının korunması açısından gerekli görülmüştür.

MADDE 3- Maddeyle, çevrenin, doğal yaşamın, ekosistemin, tarım alanlarının, su varlıklarının ve kültürel varlıkların korunması amacıyla kamu yararına açılan davalarda davacılar bakımından adli yardım şartlarının kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

Çevre davalarında yurttaşlar çoğu zaman yüksek dava giderleri, keşif ve bilirkişi masrafları nedeniyle hak arama süreçlerini sürdürememektedir. Özellikle yaşam alanlarını korumaya yönelik davalarda ekonomik engeller, Anayasa ile güvence altına alınan yargıya erişim hakkının kullanımını fiilen sınırlayan bir sonuç doğurmaktadır.

Düzenlemeyle, çevre ve yaşam hakkı mücadelelerinin ekonomik nedenlerle zayıflamasının önüne geçilmesi, yurttaşların yargısal süreçlere etkin katılımının sağlanması ve kamu yararını ilgilendiren çevre davalarında adil yargılanma ilkesinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 4- Yürürlük maddesidir.

MADDE 5- Yürütme maddesidir.

HARÇLAR KANUNU, AVUKATLIK KANUNU VE HUKUK MUHALEMELERİ KANUNUNDA DEĞİŐIKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- - 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasına aŐağıdaki bent eklenmiŐtir.

“k) Çevrenin, doğal yaşamın veya kültürel varlıkların korunması amacıyla kamu yararına açılan davalarda yargılama giderleri.

MADDE 2- 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 176 ncı maddesine aŐağıdaki fıkra eklenmiŐtir.

“Çevrenin, doğal yaşamın veya kültürel varlıkların korunması amacıyla kamu yararına açılan davalarda başkaca bir koŐul aranmaksızın adli yardım kararı verilir.”

MADDE 3- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 334 üncü maddesine aŐağıdaki fıkra eklenmiŐtir.

“4) Çevrenin, doğal yaşamın veya kültürel varlıkların korunması amacıyla kamu yararına açılan davalarda davacı hakkında, birinci fıkrada aranan şartlar gerekmeksizin adli yardım kararı verilir.”

MADDE 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.